

УДК 316.422:338.242.4

**СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ ЯК ІНСТРУМЕНТ
АДАПТАЦІЇ ДО ВИКЛИКІВ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ****Г. Сиротюк, к. е. н., доцент**

ORCID ID: 0000-0002-8740-7959

К. Янковська, к. е. н., доцент

ORCID ID: 0000-0001-7371-1178

Львівський національний університет природокористування

Л. Болтянська, к. е. н., доцент

ORCID ID: 0000-0002-6314-4429

Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

© Г. Сиротюк, К. Янковська, Л. Болтянська, 2025

<https://10.31734/agrarecon2025.01-02.113>**Сиротюк Г., Янковська К., Болтянська Л. Соціальна відповідальність бізнесу як інструмент адаптації до викликів зеленої економіки**

Досліджено вплив соціальної відповідальності на стійкий розвиток компаній через впровадження екологічно чистих технологій, раціональне використання ресурсів і підтримку соціальних ініціатив. Доведено, що у контексті викликів зеленої економіки соціальна відповідальність бізнесу стає не лише засобом досягнення економічних цілей, а й важливим елементом, який сприяє ефективному управлінню природними ресурсами, зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище та створенню нових конкурентних переваг. Розкрито сутність основних видів соціальної відповідальності бізнесу: економічної, юридичної, етичної та філантропічної. Запропоновано принципи соціально відповідального бізнесу в контексті зеленої економіки, які згруповані за категоріями відкритості, системності, значимості та партнерства. Акцент зроблено на їхній практичній реалізації через інтеграцію сталого розвитку в корпоративну стратегію, впровадження інноваційних екологічних технологій, раціональне використання ресурсів та співпрацю із зацікавленими сторонами. Обґрунтовано, що дотримання підприємствами цих принципів дозволяє не лише підвищувати їхню конкурентоспроможність, а й формувати позитивний імідж серед споживачів та інвесторів, що сприятиме розширенню доступу до інвестицій та фінансових ресурсів, необхідних для впровадження екологічних інновацій. Доведено, що соціальна відповідальність сприяє досягненню сталого розвитку, оскільки забезпечує зниження екологічного навантаження, оптимізацію витрат та довгострокову ефективність бізнесу. Окреслено основні перешкоди на шляху впровадження соціально відповідального бізнесу, зокрема високі початкові витрати на екологічні технології, недостатню державну підтримку та відсутність чітких регуляторних норм. Проаналізовано приклади успішної реалізації соціальної відповідальності у світових компаніях, які поєднують економічну результативність із соціальною та екологічною відповідальністю.

Ключові слова: соціальна відповідальність бізнесу, зелена економіка, екологічно чисті технології, соціальні ініціативи, принципи.

Syrotiuk H., Yankovska K., Boltianska L. Corporate social responsibility as a tool for adapting to the challenges of the green economy

This study explores the role of corporate social responsibility in fostering the sustainable development of companies through the adoption of environmentally friendly technologies, efficient resource utilization, and support for social initiatives. It has been demonstrated that, amid the challenges of the green economy, corporate social responsibility serves not only as a pathway to achieving economic objectives but also as a crucial component that enhances effective natural resource management, mitigates negative environmental impacts, and generates new competitive advantages. The principal categories of corporate social responsibility - namely economic, legal, ethical, and philanthropic dimensions - are thoroughly examined. The study outlines key principles of socially responsible business practices within the context of the green

economy, grouped into categories of transparency, systematization, significance, and partnership. It emphasizes the practical application of these principles through the integration of sustainable development into corporate strategy, the adoption of innovative environmental technologies, responsible resource management, and collaboration with stakeholders. By adhering to these principles, companies can not only strengthen their competitive edge but also cultivate a positive reputation among consumers and investors. This favorable reputation facilitates access to investments and financial resources essential for implementing environmental innovations. The research indicates that social responsibility contributes to sustainable development by minimizing environmental impact, optimizing costs, and ensuring long-term business viability. Additionally, it identifies significant barriers to the implementation of socially responsible business practices, including high initial costs for environmental technologies, inadequate government support, and the absence of clear regulatory frameworks. Lastly, the analysis provides examples of successful corporate social responsibility initiatives in global companies, illustrating how economic performance can be harmoniously integrated with social and environmental responsibilities.

Keywords: corporate social responsibility, green economy, environmentally friendly technologies, social initiatives, principles.

Постановка проблеми. У сучасному світі екологічні виклики, такі як зміна клімату, виснаження природних ресурсів та забруднення довкілля, ставлять перед бізнесом нові вимоги. Перехід до зеленої економіки стає пріоритетом для багатьох країн, адже це шлях до сталого розвитку, який забезпечує економічне зростання при мінімальному впливі на навколишнє середовище. У цьому контексті соціальна відповідальність бізнесу (СВБ) набуває досить важливого значення, адже вона допомагає інтегрувати екологічні, соціальні та економічні аспекти в стратегії підприємств. Відповідальні практики бізнесу, такі як впровадження ресурсозберігаючих технологій, зменшення викидів CO₂ та участь у соціальних проєктах, сприяють створенню стійких бізнес-моделей.

Переорієнтація бізнесу на принципи СВБ у контексті зеленої економіки дає змогу компаніям не лише підвищувати свою конкурентоспроможність, але й формувати позитивний імідж серед споживачів та інвесторів. Дослідження ролі СВБ у цьому процесі необхідне для розуміння того, як підприємства можуть ефективно інтегрувати екологічну та соціальну відповідальність у свою діяльність. Це має вирішальне значення для формування стратегій сталого розвитку, що враховують інтереси всіх зацікавлених сторін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика СВБ та зеленої економіки є предметом наукових досліджень як закордонних, так і вітчизняних учених.

Дослідники M. Latapi Agudelo, L. Johannsdottir & B. Davidsdottir (2019) вважають, що СВБ полягає у використанні власних ресурсів та їх залученні до діяльності,

яка орієнтована на збільшення прибутку в умовах відкритої і вільної конкуренції та розглядають СВБ як відповідність економічним, правовим, етичним і філантропічним очікуванням, що суспільство пред'являє до організацій у відповідний період.

На думку науковців L. Cai & T. Le (2022), інтеграція соціальної відповідальності у зелену економіку є ключовим елементом для забезпечення сталого розвитку та мінімізації шкідливого впливу бізнесу на довкілля.

Дослідники I. Колодійчук та М. Крутяк (2024) аналізують теоретичні засади екологічної економіки та визначають інструменти й механізми реалізації переходу до зеленої економіки в Україні. Автори розкривають сутність понять «зелена економіка» та «зелене зростання», а також акцентують увагу на фінансових інструментах, які сприяють мобілізації інвестицій для трансформації різних секторів економіки з метою скорочення викидів в атмосферу.

Науковець М. Живко (2024) досліджує взаємозв'язок між корпоративною соціальною відповідальністю (КСВ) та принципами зеленої економіки, при цьому акцентує увагу на необхідності адаптації бізнес-стратегій до екологічних викликів, підкреслюючи роль КСВ у формуванні сталого розвитку.

Автори О. Ареф'єва та Н. Коваленко (2022) розглядають стратегічні орієнтири СВБ в контексті зеленої економіки, визначають основні принципи адаптивного управління, що дозволяють бізнесу успішно інтегрувати інноваційні стратегії в умовах постійних змін екологічної та економічної ситуації, підкреслюючи необхідність гармонізації економічних, екологічних та соціальних інтересів.

Науковці Зварич та ін. (2022, с. 154) досліджують роль СВБ у зміцненні конкурентоспроможності підприємств та їх здатності адаптуватися до змінюваних умов економічного середовища, підкреслюючи важливість етичних стандартів і соціальних ініціатив для підтримки стійкості бізнесу, та висвітлюють ключові фактори, що визначають успіх впровадження соціальної відповідальності і його вплив на міжнародну репутацію компаній в умовах глобальних викликів, таких як економічні кризи та зміни в законодавстві.

Водночас актуальним залишається поглиблене вивчення взаємозв'язку між СВБ та специфічними інструментами для адаптації до вимог зеленої економіки, що варто дослідити для кращого розуміння ефективності цих механізмів.

Постановка завдання. Наше завдання – дослідити роль бізнесу у впровадженні принципів соціальної відповідальності як механізму адаптації до викликів і вимог зеленої економіки.

Методика дослідження та матеріали. У дослідженні використано теоретичний, емпіричний та кількісний аналіз. Застосовано метод системного аналізу, що дозволило дослідити СВБ в контексті впливу на навколишнє середовище, соціальну сферу та економічну стабільність. Використано метод порівняльного аналізу для виявлення тенденцій у розвитку соціальної відповідальності на глобальному рівні та в Україні. Для вивчення реальних прикладів адаптації бізнесу

до зеленої економіки застосовували статистичні методи та кейс-метод.

Виклад основного матеріалу. СВБ – важливий інструмент адаптації підприємств до нових викликів зеленої економіки, яка ставить перед ними вимоги щодо сталого розвитку, збереження екологічного балансу та ефективного використання ресурсів. Ключовим фактором впровадження зеленої економіки в Україні стало підписання Угоди про Асоціацію з ЄС, яка передбачає зобов'язання адаптувати українське законодавство до екологічних норм ЄС (Угода про асоціацію..., 2014). Це передбачає впровадження екологічно чистих технологій, відповідальне використання природних ресурсів, а також підтримку соціальних ініціатив, що сприяють покращанню якості життя людей та збереженню навколишнього середовища.

Основна ідея СВБ залишається незмінною, тобто бізнес має бути соціально орієнтованим щодо своїх працівників, держави, суспільства та споживачів. Тому соціальна відповідальність важливий механізм для бізнесу, допомагає формувати позитивний імідж, залучати інвесторів, а також відповідати вимогам споживачів та державних структур. Соціальна відповідальність не є одноразовою діяльністю, а скоріше стратегією, яка повинна постійно еволюціонувати разом із змінами в суспільстві. Nafi Jannatun (2018) виділяє такі види СВБ як економічну, юридичну, етичну та філантропічну. Розкриємо сутність цих видів відповідальності (рис. 1).

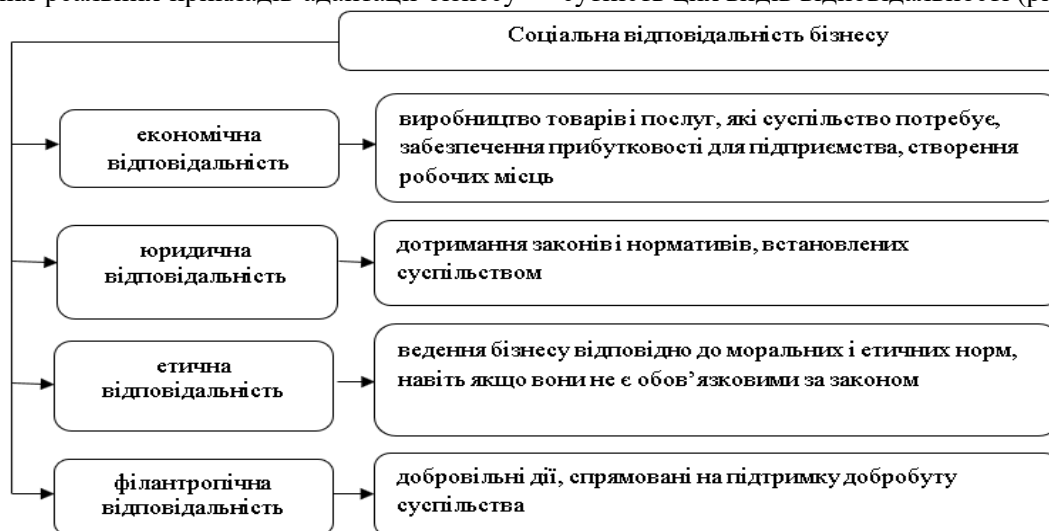

Рис. 1. Види соціальної відповідальності бізнесу¹

¹Сформовано на основі (Nafi Jannatun, 2018)

Види СВБ реалізуються через їхні принципи, які О. Попадюк та О. Лучик (2019, с. 240–244) поділяють на чотири групи: відкритість (прозорість, публічність, достовірність, підзвітність); системність (спрямованість, послідовність, просторова єдність, регулярність, інтегрованість); значущість (актуальність, масштабність, ефективність, пріоритетність, альтруїзм); партнерство (добровільність=обов'язковість, діалог зі стейкхолдерами, інноваційність, доброчесність).

У межах поданих груп конкретизуємо принципи СВБ в умовах зеленої економіки, які спрямовані на досягнення сталого розвитку, раціональне використання ресурсів, зниження екологічного навантаження та впровадження інноваційних екологічних технологій, а саме:

1. Відкритість:

✓ прозорість у веденні бізнесу, включно з екологічною звітністю;

✓ публічне розкриття інформації про вплив на довкілля та суспільство;

✓ відповідальне спілкування із зацікавленими сторонами (споживачами, інвесторами, громадами).

2. Системність:

✓ інтеграція принципів сталого розвитку у стратегію компанії;

✓ використання циклічних економічних моделей (переробка відходів, енергоефективність);

✓ врахування екологічних та соціальних ризиків у процесі ухвалення рішень.

3. Значущість:

✓ орієнтація на довгостроковий позитивний вплив, а не лише на короткострокові вигоди;

✓ впровадження інновацій для зниження екологічного сліду (зелені технології, альтернативна енергетика);

✓ створення цінності для суспільства через соціальні ініціативи та підтримку місцевих громад.

4. Партнерство:

✓ співпраця з державними та міжнародними організаціями у сфері екологічної відповідальності;

✓ розвиток екосистеми відповідальних постачальників і партнерів;

✓ формування екологічної культури серед працівників, клієнтів та бізнес-партнерів.

Зелена економіка, як новий парадигмальний підхід до економічного розвитку, вимагає від бізнесу не лише максимізації прибутку, а й врахування довгострокових екологічних та соціальних ефектів.

Соціальний ефект зеленої економіки полягає у створенні нових робочих місць, підвищенні якості життя населення та сприянні соціальній справедливості через підтримку сталого розвитку. Важливим соціальним ефектом є зменшення рівня бідності завдяки впровадженню екологічно чистих технологій у сільському господарстві, енергетиці та промисловості. Це забезпечує доступ усіх верств населення до якісних продуктів і послуг. Екологічний ефект охоплює зменшення викидів парникових газів, збереження біорізноманіття та раціональне використання природних ресурсів, що сприяє зниженню негативного впливу на довкілля.

Досліджуючи взаємозв'язок між СВБ та розвитком зеленої економіки, можемо зауважити, що екологічна відповідальність сприяє екологічній безпеці, економічна відповідальність підвищує економічну стійкість бізнесу, а етична та філантропічна відповідальність сприяє формуванню стійкого суспільства (рис. 2).

На думку В. Пшибельського, Т. Шматковської та А. Колоска (2025, с. 78), зелена економіка формує нову парадигму конкурентоспроможності, у якій перевага надається підприємствам, здатним адаптуватися до вимог екологічної стійкості. До таких підприємств зростає довіра з боку споживачів, інвесторів та державних органів.

Підприємства, які займаються екологічно чистими технологіями, стають більш привабливими для потенційних партнерів та інвесторів, оскільки вони знижують ризики, оптимізують витрати та зміцнюють репутацію.

Проте, поряд із перевагами, є й перешкоди, зокрема значні початкові витрати на екологічно чисті технології, недостатня державна підтримка та відсутність чітких регуляторних норм.

Дослідники В. Пшибельський, Т. Шматковська та А. Колосок (2025) вважають, що дієва політика стимулювання, зокрема податкові пільги, гранти та інвестиції для зелених проєктів, формує сприятливе середовище для залучення бізнесу до зеленої трансформації.

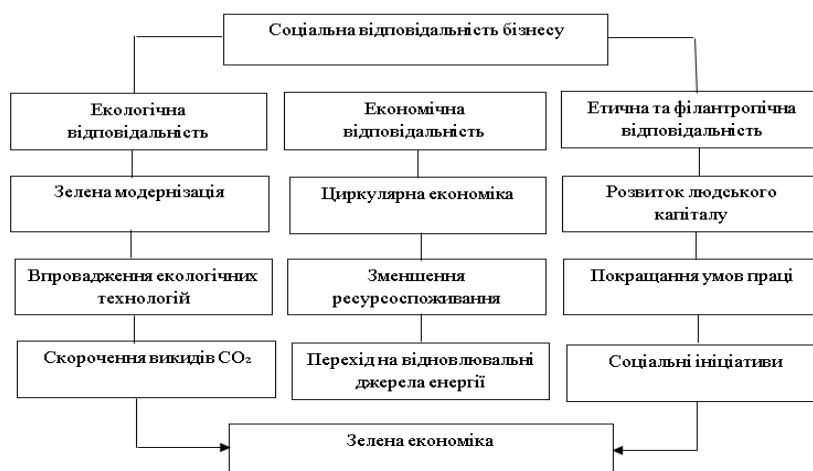

Рис. 2. Взаємозв'язок між соціальною відповідальністю бізнесу та зеленою економікою²

²Складено авторами

Нині провідні компанії світу реалізують успішні програми СВБ, спрямовані на адаптацію до викликів зеленої економіки, та поєднують економічну ефективність з екологічною відповідальністю. Серед таких компаній:

1.*Henkel*, яка активно впроваджує стратегію сталого розвитку, зосереджуючись на захисті клімату та соціальній відповідальності. Компанія збільшила частку використання відновлюваної електроенергії на своїх виробничих майданчиках до 70 %, скоротивши викиди CO₂ на 55 % на тонну продукції, а також запровадила програму солідарності на 6 мільйонів євро для підтримки постраждалих від війни в Україні та працює над досягненням гендерного паритету на керівних посадах («Хенкель» сприяє прогресу..., 2023).

2.*Microsoft* прагне досягти вуглецевої нейтральності до 2040 року та відновити 100 % води, яку використовує, до 2030 року. Компанія інвестує \$1 мільярд у створення фонду кліматичних інновацій для розробки нових ефективних рішень у сфері екології (ESG найкращі практики лідерів, 2023).

3.*Patagonia* відома своїм екологічним підходом, оскільки відраховує 1 % від річного обсягу продажів на підтримку екологічних організацій (Бізнеси із «зеленими» серцями..., 2020).

4. Данська енергетична компанія *Ørsted* трансформувалася з виробника нафти та газу на лідера у сфері відновлюваної енергетики. Компанія зробила ставку на розвиток вітрової енергетики, замінивши «чорну» енергію

на «зелену» (Бізнеси із «зеленими» серцями..., 2020).

5.*PepsiCo* у 2021 році представила стратегію *PepsiCo Positive*, яка передбачає досягнення вуглецевої нейтральності до 2040 року, відновлення 100 % води, використаної у виробництві, до 2030 року та впровадження відновлювального землеробства на понад 3 млн га земель (Корпоративна соціальна відповідальність..., 2022).

Ці компанії демонструють, як стратегічні програми КСВ можуть сприяти адаптації бізнесу до вимог зеленої економіки та водночас позитивно впливати на суспільство та довкілля.

Висновки. Отже, соціальна відповідальність бізнесу – невід'ємна складова переходу до зеленої економіки, оскільки вона забезпечує баланс між економічними цілями, екологічними потребами та соціальними очікуваннями. Для успішного впровадження СВБ необхідно створювати ефективні механізми підтримки, зокрема законодавчі стимули та фінансові інструменти. Це сприятиме не лише покращенню екологічної ситуації, але й формуванню нових можливостей для сталого розвитку бізнесу.

Зелена економіка вимагає перегляду традиційних підходів до оцінки ефективності бізнесу, вона формує нову парадигму конкурентоспроможності, де перевага надається підприємствам, що впроваджують екологічно чисті технології, що підвищує їхню привабливість для інвесторів та сприяє зміцненню репутації. Ключовим аспектом успішної реалізації концепції зеленої економіки є ефе-

ктивна взаємодія між бізнесом, урядом та громадянським суспільством.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

Ареф'єва, О., та Коваленко, Н., 2022. Стратегічні орієнтири соціально-відповідального бізнесу в умовах зеленої економіки. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка*, 14(28). DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-14\(28\)-02](https://doi.org/10.33296/2707-0654-14(28)-02).

Бізнеси із «зеленими» серцями: 4 корпорації, рухомі екомісіями [online] Доступно: <https://mind.ua/publications/20217220-biznesi-iz-zelenimi-sercyami-4-korporaciyi-ruhomiekomisiyami> [Дата звернення 01 лютого 2025].

Живко, М., 2024. Корпоративна соціальна відповідальність у контексті зеленої економіки. *Економічний аналіз*, 34 (1), с. 292–304. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.01.292>.

Зварич, Р., Гомотюк, В., Рівіліс, І. та Дейнека, Ю., 2022. Соціальна відповідальність бізнесу як інструмент міжнародного корпоративного менеджменту в умовах кризи. *Вісник Економіки*, 2, с. 142–156. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.02.142>.

Колодійчук, І. А. та Куртяк, М. Б., 2024. Соціально-економічні передумови переходу до зеленої економіки в регіонах України. *Регіональна економіка*, 2 (112), с. 67–75. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-2-6>.

Корпоративна соціальна відповідальність. Кейси 5 міжнародних компаній в Україні [online] Доступно: <https://www.deloitte.com/ua/uk/about/recognition/news/corporate-social-responsibility.html> [Дата звернення 04 лютого 2025].

Попадюк, О. В. та Лучик, О. І., 2019. Принципи та механізм соціальної відповідальності в умовах стратегічного управління підприємством. *Економіка та управління підприємствами*, 36, с. 235–246.

Пшибельський, В. В., Шматковська, Т. О. та Колосок, А. М., 2025. Засади формування зеленої економіки на основі розвитку соціальної відповідальності бізнес-структур. *Агросвіт*, 2, с. 75–80. DOI: 10.32702/2306-6792.2025.2.75.

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, 2014. № 984 [online] Доступно: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_a11 [Дата звернення 20 січня 2025].

«Хенкель» сприяє прогресу в галузі сталого розвитку, покращуючи захист клімату та соціальну відповідальність [online] Доступно: <https://www.henkel.ua/press-and-media/press-releases-and-kits/2023-03-07-henkel-drives-progress-in-sustainability-with-improvements-in-climate-protection-and-social-engagement-1810358> [Дата звернення 5 лютого 2025].

Cai, L. and Le, T. T., 2023. Natural resources and financial development: Role of corporate social responsibility on green economic growth in Vietnam. *Resources Policy*, 81. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2022.103279>.

ESG найкращі практики лідерів [online] Доступно: <https://reputationcapital.blog/2021/05/esg-luchshie-praktiki-liderov/?lang=uk> [Дата звернення 05 лютого 2025].

Latapi Agudelo, M., Johannsdottir, L. and Davidsdottir, B., 2019. A literature review of the history and evolution of corporate social responsibility. *International Journal of Corporate Social Responsibility*, 4 (1). DOI: <https://doi.org/10.1186/s40991-018-0039-y>.

Nafi Jannatun, 2018. Different Types of Corporate Social Responsibility [online] Available at: <https://www.transparenthands.org/different-types-of-corporate-social-responsibility-csr> [Accessed 11 February 2025].

Стаття надійшла 17.02.2025

